

ROZALIND
LEJKER

*Na balu
s kraljem*

Prevela
Tatjana Bižić

■ Laguna ■

Naslov originala

Rosalind Laker
TO DANCE WITH KINGS

Copyright © 1998 by Barbara Øvstedal
Translation copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

Mojoj unuci Dženi

Prvo poglavlje

Jednog majskog jutra 1664. četvorica mladića ujahaše galopom u selo Versaj. Grimizno, purpurno i smaragdnozeleno perje s njihovih šešira vijorilo je za njima, a razgakane guske bežale pred njima kud koja.

„Trebalo je da stignemo ovamo još pre nekoliko sati“, viknu Ogisten Rusje svojim drugovima i priteže uzde konju tako da se propeo, zaustavljajući ga da bi osmotrio uzavreli prizor. „Po ovome što vidim, sva će najbolja prenoćišta biti dosad već zauzeta!“

Ulice s duboko užlebljenim kolotečinama vrvele su od otmenog sveta na konjima i u kočijama, koji se u ovom seoskom okruženju nije baš osećao kao kod kuće u Parizu, odakle je većinom došao. Sunce je svetlucalo na pozlati kočija i konjskoj opremi, u toplom vazduhu dizala se prašina koju su podizala kopita i točkovi. Šest stotina pripadnika plemstva pozvano je na prvu veliku svečanost koja će se održati u obližnjem lovačkom dvorcu, sasvim malom, gde će moći da se smeste samo malobrojni kraljevi naročiti gosti.

„Ima li ikakve koristi da pogledamo je li po krčmama ostala koja slobodna soba?“, upita jedan Ogistenov drug pošto su ponovo poterali konje, ali znatno mirnijim korakom. „Čini mi se da ovde postoje tri gostionice.“

„Rekao bih da smo tu priliku ispustili, Leone. Pogledaj. Zauzete su čak i ove bedne šupe“, pokaza Ogisten rukom u rukavici na stare kamene kućerke kraj kojih su prolazili. Lepo odevene pridošlice, koje nikad pre nisu nogom kročile na tako skromno mesto, gadljivo su stupale unutra, a sluge su za njima unosile prtljag i kutije sa šeširima. „Kako se ovo razvija, oni što su zaostali za nama imaće sreće ako budu mogli da dobiju i štalu.“

Ogisten je bio prirodni vođa njihove živahne družine. Sprijateljili su se još prve godine u Prvoj četi kraljevih musketara, u kojima se očekivalo da izvesno vreme služi svaki mladi dvoranin koji bi želeo da uznapreduje na dvoru. Rođen u hugenotskoj porodici, od oca koji je imao znatne poslove novčane vrste, Ogisten, koji još nije bio napunio dvadesetu, beše visok momak pravog držanja i lepuškast, i privlačio je smelim, otmenim likom.

Kao i većina njegovih vršnjaka, prezirao je perike i nosio je sopstvenu kosu, gustu, kudravu i dugačku dovoljno da mu pomodarski pada na široka ramena. Bujna i tako crna da se pomalo presijavala u plavo, uokvirivala mu je crte lica s odlučnom četvrtastom bradom i naglašenim nosom koji je nasledio od predaka. Uzane oči ispod debelih obrva behu neke neobične, blistavozele boje, a u širokim ustima bilo je izvesne pohotljive čulnosti. Kao i uvek kad je bio sa ovim svojim naročitim prijateljima, Leonom Postelom, Fransoa Eskondeom i Žakom de Freneom, svaki povod za šalu i marifetluke radosno je korišten. Tako su jahanje od Pariza ulepšavali mnogim rasonodama, na primer opasnim utrkivanjem i izletanjem pred kočije da bi se udvarali lepoticama što su putovale u tim sporim, klataravim ekipažima.

„Daj najpre da zastanemo bar na po gutljaj vina“, zatraži Fransoa zavladači prst ruke u rukavici pod čipkani okovratnik. Graške znojne svetlucale su mu na licu.

„Slažem se!“ Svetlokosi Žak, orlovskog lika, teatralno je dahtao. „Uguši me ova putna prašina. Eno napred jednog mesta gde bi se moglo dobiti vina.“

„Još ne možemo sebi dopustiti da zastajemo.“ Ogisten se okrete u sedlu dajući svom slugi znak da mu pride. Svita sobara s konjima

koji su nosili bisage i kovčege s odelom beše ih pristigla. „Idi uzmi koju bocu najboljeg vina koje se ovde može naći“, naloži mu on, „pa dođi za nama.“

Koliko god da je bilo sirovo i priprosto, vino im dobro dođe posle jalove potrage za smeštajem. Dok su sluge kucale od vrata do vrata, Ogisten i društvo nazdraviše iz srebrnih putnih kupa. Kako se podnevna vrućina udružila sa žestokom žeđu, jačina vina dostigla je puno dejstvo i Leonova tamna put dobila je skoro istu boju kao i samo piće. Sva četvorica postadoše još razmetljiviji i sve im je živo izgledalo nepodnošljivo smešno. Neopisivo ih je zabavljalo kad bi žene slučajno ugazile u saten obuvenom nožicom u kravlju balegu, na kojoj bi se pokatkad i okliznule, cičeći od besa i pometenosti, ili kad bi druga mlada gospoda skočila s konja da čušnu ili ritnu zlosrećnog slugu zato što nije uspeo da im nađe sobu čak ni u nečijem gotovo sasvim nepodnošljivom kućerku.

I versajski sveštenik otvorio je svoj dom nekim ženama, smilovavši se na nezgodu koje su dopale, ali je crkvu – iz dvanaestog veka – zaključao dojurivši tamo brže od kakvog dečkića dok je crna mantija lepetala za njim, da ne bi kogod slučajno smislio da u njoj prostre sebi postelju. Znao je i predobro da će do kraja kraljevskog slavlja biti ne samo pijanstva nego i svakojakog drugog udovoljavanja puti. Ogisten je, smejući se, okrenuo vranca čije su se istimarene sapi presijavale i prignuo se ka crkvenom stepeništu da ponudi sveštenika kupom vina, ali je ponuda odbijena podignutim belim dlanovima, a potom je časni otac odbrzao svojoj kući.

Postepeno se potraga širila od centra mestašceta ka periferiji. Smešten na glavnom drumu između Normandije i Pariza, Versaj je bio u stanju da bolje od susednih zaselaka smesti goste, pa ipak su se neki već otputili ka Klanjiju, Sen Siru i Trijanonu u nadi da će ugrabiti najbolji smeštaj makar tamo, ne znajući da se u tim sirotinjskim seocima ne može očekivati čak ni sasvim skromna udobnost.

Uklanajući se jednoj od tih kočija u odlasku Ogistenov sluga, koji se upravo vraćao od niza kamenih kućeraka bednog izgleda,

zadihano saopšti gospodararu: „Sve su zauzete, sem one na kraju gde se jedna žena porađa pa nikog nisu primili.“

Ogisten u neverici izvi obrvu. „Hoćeš da kažeš da je mesto konačno nađeno, ali da tamo odbijaju da nas prime?“

„Ta žena samo što se nije por...“

„Miči mi se s puta!“ Iskočivši iz sedla Ogisten se okrenu trojici svojih drugova uz širok zamah rukom. „Dodite, prijatelji! Da se to porađa neko od kraljevskog roda, bilo bi naše plemićko pravo da prisustvujemo, a seljanka nema nikakvog razloga da nas ne pušta unutra!“

Na to se zaputi ka kućerku. Uz viku i podvriskivanje kao da su pošli u bitku ostala trojica sjahaše i pojuriše za njim. Reza na vratima nije bila namaknuta i on ih širom otvori ulazeći, s ostalom trojicom koja su ga u stopu sledila, a potpetice njihovih jahaćih čizama odzvanjale su po kamenim pločama na podu. Nađoše se u jednoj jedinoj, krečom obeljenoj sobi koja je služila za sve potrebe. Oskudni nameštaj činili su grubo otesan sto, kredenac i klupe. Svi su prozori bili pozatvarani te je unutra bilo vruće i zagušljivo. Babica se okrete od postelje u uglu suprotnom od vrata. Rukavi su joj bili zavrnuti iznad laktova, kecelja uprljana, a znojavo i zajapureno lice živa slika gneva zbog ovog nečuvenog upada. Vičnim pokretom ona prebaci kraj plahte preko golih podignutih nogu žene koja je ječala i hroptala, pa zauze ratoboran stav, raskoračena i podbočena.

„Gospodo! Morate da izađete istog ovog trena! Gospođa Dremon nije u stanju da se strpi ni zbog koga, a ovde nema mesta i za vas.“

Mučenički jauk privuče je nazad porodilji. Žena u trudovima pridiže glavu s uzglavlja i hvatajući dah upita: „Ko je to došao?“

Babica navuče odrpan zastor oko postelje, ali bilo je prekasno. Pune bola oči Žane Dremon napuniše se još i užasom kad je videla četvoricu mladića kako joj prilaze. Počevši histerično da ciči ona pusti uže koje joj je bilo zategnuto preko postelje da se drži kad naiđu trudovi i grozničavo stisnu babicu za ruku.

„Oterajte ih, oterajte ih! Zar nisam danas već dovoljno propatila?“

Ogisten odmače zastor i zagleda se u nju. Bilo joj je oko trideset pet godina mada je izgledala starije. Kako je puni cvet mladosti precvao, tako su njene krupne kosti došle do izražaja. Kosa ugaslog sjaja, s ponekom crvenom vlasi, potamnela je natopljena znojem, a usne je groteskno razvukla trpeći muke i telom i dušom. Ogisten bi taknut saosećanjem.

„Nemojte da se uznemiravate, gospođo“, reče joj ljubazno, glasom još uvek šaljivim zbog popijenog vina. „Nije nam do vaše postelje. Koji čist pokrivač i sveža slama u kojoj nema vašiju biće nam sasvim dovoljni.“

Uvidevši da joj od njega ne preti nikakvo zlo žena duboko udahnu i pokuša nešto da mu odgovori, ali je novi talas bola osujeti u tome. Osećala se ponajviše kao da je uhvaćena u kovitlacu nekakvog groznog košmara. Kraj njenog kreveta mladići nasmejanih očiju i usta bodrili su je kao trkaćeg konja koji se bliži cilju i pobjedi. Žana Dremon nije znala da su očevice u trenucima porođaja morale da podnose i kraljice Francuske. Babica je pak, nemajući vremena za prepirke, laktovima izborila sebi dovoljno mesta da bude spremna kad se detence pojavi i usred tog meteža mamila je porodilju na konačni napor. Pristojnosti više nije tu ostalo nikakvog mesta. Čak i lekari porađaju žene pokrivši ih čednosti radi, ali sa Žane je pokrivač skliznuo i ona je čula sopstveni vrisak koji para uši dok se napinjala u konačnom rascepljivanju svog tela, izvijajući leđa u luk. Beba ispade. Mladi plemići propratiše plač novorođenčeta gromkim aplauzom. Preduhitrivši babicu Ogisten saopšti majci vest.

„Devojčica! Dobili ste lepu kćerkicu, gospođo.“

Iscrpljena, ona utonu u dušek od gušćjeg perja sklopljenih očiju, s osmehom koji joj je lebdeo na usnama. Ništa joj drugo više nije bilo važno. Žudni plač novorođenčeta bio je muzika za njene uši. Posle nekoliko mrtvorodenčadi i još više pobačaja, konačno je rodila živo dete. „Dajte mi je“, zamoli ona uzbuđenim šapatom.

Babica je presekla pupčanu vrpcu i umotala detence u komad platna. Taman je pružila taj ljudski zamotuljak majci, kad joj ga

Ogisten ugrabi iz ruku i, podigavši novorođenu devojčicu visoko u vazduh, srdačno se zagleda u nju.

„Izgledaš kao neki zbrčkan cvetić, gospođice“, reče njišući je u rukama. Njegovi prijatelji okupili su se oko njega tiskajući se i gurajući, i smejući se glasno. Žana je pružala ruke iz postelje u panici zbog ovog novog obrta u zbijanju pripitih šala. Prestravljenno je očekivala da mladi plemići počnu da dobacuju novorođenče jedan drugom kao loptu.

„Dajte mi je, gospodine, preklinjem vas!“

Ne obraćajući pažnju na nju Ogisten je i dalje razgovarao s detencetom čiji su natekli mali kapci treptali preko okica koje još za neko vreme neće moći da uhvate žižu, a mala pluća i dalje su sav vazduh ulivala u plač. „Cvetak s livada i iz balege Versaja, to si ti, malena. Lepo će ti stajati ime Margerita. Da, dajem ti ime Margerita.“ Na to njegovi prijatelji gromoglasno zaklicaše. „Za sedamnaest godina“, nastavljao je on smejući se, „Žak, Fransoa, Leon i ja doći ćemo da ti se udvaramo, ali ti ne obraćaj pažnju na njih, ja ću biti onaj pravi za tebe. U međuvremenu, evo ti jedan zalag moje vernosti.“ I on izvadi lujdor iz džepa i predavši malecku majci u naručje utisnu joj zlatnik u ručicu. „Gledajte kako ga je uhvatila, gospođo! Kad bude došlo vreme za to, biće ona svom mužu vrlo skupa za izdržavanje.“

Žana, kojoj su od straha suze potokom lile niz lice, okrenu mu leđa i zaštitnički privi novorođenče uz sebe. Ogisten im se pokloni i navukavši zastor ostavi ih s babicom.

Dok se Teo Dremon u žurbi vraćao s posla kući, nije gajio mnogo nade da će porođaj njegove žene, koji je započeo u sam cik zore, doneti išta više ploda od prethodnih. Svaki put je posle nedonesenih trudnoća sa Žanom postajalo sve teže živeti i nešto se čudno događalo u njenoj glavi. Morao je prutom da joj uteruje razum u glavu češće nego što mu se to dopadalo, ali neophodno je bilo da vodi računa o svom ugledu u selu, a niko nije poštovao čoveka koji nije mogao da reši domaće razmirice u rođenoj kući. Pošto je nekoliko meseci provela plaćući bez prestanka, Žana kao

da se ponovo pribrala i samo je on znao da je posle svakog razočaranja postajala pomalo nestabilnija nego pre.

Zastavši na pragu svoje kuće Teo zinu od čuda. Nigde ni traga susetki koja je trebalo da mu spremi večeru, a umesto toga dvojica kicoških slugu u dubletima i čakširama mašnom podvezanim iznad kolena, opasani keceljama, sklanjali su sa stola ostatke, reklo bi se, veličanstvenog obroka, ako je bilo suditi po količini kokošnjih kostiju i praznih vinskih boca.

Svi prozori bili su pootvarani, a ispod njih napravljene četiri postelje od čiste slame, sa satenom postavljenim ogrtačima prebačenim preko njih umesto pokrivača. Uza zid su stajali poslagani putni kovčezi, a uz njih poređane tek izglangane jahaće čizme. Sa skela oko ambara koji je pravio vlasniku jednog imanja Teo je video plemiće kako se sjavljaju u selo kao ogromno jato paunova i sad je sasvim lepo shvatio da je i njegov kućerak zauzet, pa ipak nije uspeo da se savlada i ne uzvikne:

„Ma šta se ovde dešava?!“

Dvojica slugu ga nadmeno pogledaše. Oni su ispratili svoje gospodare, odevene u najlepšu odeću, u kraljev lovački dvorac, a potom sa ostalim slugama spremili odličan obrok od onoga što su doneli sa sobom, i u njemu su svojski uživali. Mada su poreklom bili iz seoskih porodica, u svetu slugu stekli su hijerarhijski položaj koji je odgovarao položaju njihovih gospodara i smatrali su da su kudikamo iznad ovog plećatog zanatlije priprostog lika, u odeći prljavoj posle celodnevnog polaganja cigala. Viši od dvojice slugu pokaza mu kožnu kesu na prozorskom pragu.

„Eno ti tamo plate, a biće još kad naši gospodari pođu.“

Teo dograbi kesu i iskrenu njen sadržaj na svoj žuljeviti dlan. Oči mu zasvetlucaše. Što duže kraljeva proslava potraje, tim bolje po njega. Kad je tutnuo kesu u džep, on se priseti zbog čega je došao kući žurnije nego inače. Pogledao je ka postelji. Zastori behu navučeni i otuda se ništa nije čulo. Potišteno uzdahnuvši on se okrete da okači šešir, ali ustanovi da su na sve kuke povešani jahaći ogrtači i konjski amovi, te ga spusti na pod. Prišavši postelji

on povuče zastor očekujući da ugleda Žanu gde leži obnevidelih očiju, ukipljena od razočarenja, ali ona je spavala, s detencetom u naručju. Udahnuo je tako naglo i oštro da ju je prenuo. Otvarajući oči, ona se osmehnu. Lice joj je bilo nekako sablasno obasjano – nikad je nije video takvu i to ga je nekako prestrašilo.

„Dobili smo kćerkicu, Teo. Zove se Margerita. Zar nije lepo?“

Onaj tren nelagode bi odmah zaboravljen i Teo pomisli da je baš mogla, kad je konačno dokazala da je žena kao što i treba da bude, i da mu rodi sina koji bi poneo njegovo ime, ali bolje i kćerka nego ništa. Nek je zove kako god hoće. Oslanjajući se rukom na postelju on se naže preko Žane i kažiprstom dotakne obraščić usnulog novorođenčeta.

„Margerita, a? Ima li snažna pluća?“

„Čućeš i sam, uskoro.“

„Je li porodaj dobro prošao?“

Žana obori kapke. Kad bi mu ispričala kako su se plemići ponašali pobesneo bi, ali bi bes iskalio na njoj. Žena mu je tolike godine, zna kako ume da plane. Dobra babica, puna razumevanja, rado je obećala da će ćutati o tome.

Teo nije poljubio ni ženu ni kćerkicu, a Žana to od njega nije ni očekivala. Što se takvih ljudi kao što je Teo tiče, ispoljavanje osećanja pripada dobu udvaranja i okončava se s prvim danima braka. Njena sudbina nije se razlikovala od one koja je zapala većinu žena u selu, pa ipak, Žana je znala da je drugačija od njih. Nešto u njenoj prirodi, čime nije mogla uvek da vlada, borilo se da izađe napolje, mada ona to nije shvatala i često je bila zbunjena. Čak i sada je strujalo kroz nju, nemo, ali silno i uznemirujuće, kao da bi kroz njenu novorođenu kćerkicu moglo nekako da bude ispunjeno. Spustila je usne na mekanu glavicu.

„Sve sam muke zaboravila čim sam uzela ovo malecno u naručje“, izbeže ona odgovor.

„Dobro je.“ Teo je čak krišom potapša po ramenu, neugodno svestan dvojice tuđih ljudi u kući, mada su se oni majali oko nekakvog svog posla. U srcu je on bio stidljiv i dobronameran, skrojen

za tih i miran život, i ako se ponekad prema njoj i ponašao loše, to je bilo samo zato jer se ljutio na samog sebe kad sa nečim nije umeo da se suoči i ponese kao što bi trebalo. Na svoj način on je njoj bio privržen kao i ona njemu. „Hoću li ja dobiti ikakvu večeru?“, upita on praktično.

„Te su mi sluge donele hrane, a ja sam zamolila da ostave u loncu i za tebe.“

Teo ponovo namače zastor i Žana odahnu. Još za neko vreme ta će postelja ostati svetilište njeno i njenog detenceta. Kasnije nikad više neće moći da budu tako same i neometane. Gajila je velike želje za budućnost svoje novorođene kćeri. Ne takav brak kao njen, kinjenje, batine i stalni strah od gladi, jer dešavalo se da Teo nema posla, a jednom je i ležao nedeljama, sa slomljenom nogom. Od tada je šepao, jer iako mu je tesar napravio udlage, noga nije srasla kako valja i Žana je uvek strepela da bi na skelama mogao izgubiti ravnotežu.

Okrenuvši glavu na uzglavlju ona se zagleda u jednu pukotinu u kamenom zidu. Tamo je sakrila dobijeni lujdor dat Margeriti. To će joj biti za neki trenutak kad joj zatreba, ma koliko dalek on bio. Žana ništa nije slagala mužu kad je rekla da je štošta od onog što joj se dešavalo na porođaju pozaboravljala. Sav košmar je minuo s porođajnim bolovima. U sećanju joj je živo ostao samo onaj mlađić u čipki, koži i finom kaputu, za koga je sada znala da se zove Ogisten Rusje, kako zasipa pohvalama njenu kćerkicu. U očima mu je videla dobrotu. Ko može reći da on nije ozbiljno mislio kad je govorio ono da će se vratiti za sedamnaest godina? Ta misao će joj krepiti nade za budućnost njenog deteta kad god život bude izgledao naročito mračan, a trbusi ih budu boleli od gladi.

Ogisten je predložio prijateljima da se na slavlje odšetaju, na šta oni rado pristadoše. Njih četvorica su bili izvanredna družina i retko bi se oko čega zavadili, ali tada su svađe bile žestoke jer sva četvorica su imala snažnu narav. Veza koju su kovali kao musketari,

međutim, vezivala ih je čašću koliko i prijateljstvom. Na samom početku njihovog poznanstva, pošto su mačevi izvučeni u žestokoj raspravi zbog jedne žene, svečano su se zakleli da nikada jedan drugom neće prestatiti u prisvojeni prostor. Kako su svi bili plemići po rođenju, to njihov sporazum nije mogao biti prekršen, koliko god veliko bilo iskušenje ili zamamna žena o kojoj je bila reč, i od tog trenutka to im je zaista čuvalo prijateljstvo.

Išli su kicoškim korakom koji je davao dodatnu oholost njihovom držanju i od koga su se kratki svileni ogrtači njihali na njima. Taj se naročiti korak možda razvio zbog jahaćih čizama s posuvraćenim sarama, ali čak i u cipelama s kopčom, kao što su njih četvorica sada bili, ljudi koji su uživali određeni položaj i razumeli se u modu hodali su upravo na taj način, kao da je celi svet njihov. U tome se odražavala struktura njihovog društva, jer Francuska je bila najmoćnija i najnaprednija zemlja u Evropi, objedinjena i centralizovana u kraljevom liku.

Ako je to ikako bilo moguće, četvorica prijatelja bili su još živahniji i vedriji nego pre; smejali su se, gurali i čuškali, dobro raspoloženi, osveženi i puni poleta. Okupali su se polivajući se vedrima u klimavom poljskom nužniku, a potom se vratili goli i mokri da se osuše u kućerku. Tamo su obukli čiste košulje i nogavice i ostalu svoju finu odeću, svilene kapute do kolena preko čakšira balon-kroja, a na glavu su stavili šešire širokog oboda s velikim lepršavim perima. Veštački mladež ili dva zalepljen na bradu ili jagodicu koliko da se doda malo efekta, i ostalo je još samo da ponesu maske različitih živih boja, izrađene kao lica od satena postavljena na dršku od slonovače, da bi se uklopili u temu kraljevskog bala, koja je glasila *Les plaisirs de l'Île Enchantée*.^{*} Čitava proslava priređena je u čast kraljeve ljubavnice Lujze de la Valijer, iako će prigodu svojim prisustvom krasiti i njegova žena i majka.

Kako se kapija kraljevog lovačkog dvorca ukazala na vidiku, Ogistenu se u sećanje vrati jedini prethodni put kad je dolazio

^{*} Franc.: Zadovoljstva Začaranog ostrva. (Prim. prev.)

ovamo. Bilo je to tri godine pre toga, početkom leta 1661. Vreme beše blago upravo kao i sada, a kralj je priređivao prvu svoju zabavu u Versaju, za svega nekoliko bliskih prijatelja čije su se godine kretale od osamnaest pa do dvadeset tri, koliko je bilo i samom kralju.

Ogistenu, koji je sa svojih šesnaest godina tek bio stigao na dvor i kome se kralj beše dotad obratio samo jednom, uopšte nije bilo jasno zašto je i on pozvan. Najverovatnije je objašnjenje bilo da je koju nedelju ranije njegov otac učinio kralju veliku uslugu u novčanom smislu, te je u znak svojevrzne zahvalnosti sin pozvan na zabavu umesto oca, čijem strogom držanju i sredovečnom dobu tamo zbilja nije bilo mesta.

Do lovačkog dvorca moglo se umerenom brzinom stići od Pariza za svega sat vremena. Bilo je to imanje u kraljevom ličnom vlasništvu, a dvorac je podignut na blagoj padini s koje se pružao pogled na selo i predele iza njega. Sagrađen od cigle tople crvenkastosmeđe boje i beličastog kamena, pokriven plavičastosivim crepom, bio je nepretenciozno zamišljen kao muško utočište pokojnog kralja Luja XIII iz koga je mogao da pojaše u lov po okolnim šumama i močvarama gde je jelena i druge divljači bilo u izobilju. Pred smrt, za koju nije znao da mu se bliži, kralj je govorio da bi hteo tamo da se povuče čim mu sin doraste, kako bi mogao da se posveti spasenju svoje duše. Kad je međutim izdahnuo, njegovom sinu, novom kralju Francuske, bilo je svega pet godina.

Izuzev što je i sam bio strastveni lovac, a ta strast je probuđena u njemu upravo u šumama oko Versaja kad mu je bilo dvanaest godina, Luj XIV je izrastao u čoveka sasvim drugačijeg od svog oca, budući naime predan zadovoljstvima barem isto toliko koliko i kraljevskim dužnostima. Kako je dvorac u Versaju za njega bio povezan sa srećnim uspomenu iz ranog detinjstva, i kako je i unutar i oko njega doživljavao samo opuštenost i radost, mladi kralj je počeo da smatra kako bi tamo bilo divno mesto da ugošćava samo one koji su mu zbilja najviše u milosti. Dovoljno udaljeno od dvora, pružalo mu je sasvim dovoljno mogućnosti da na svoja mala

nezvanična okupljanja nikada ne poziva bračne sadrugove zajedno, što mu je pak omogućavalo da i svoju vlastitu ženu, s kojom je bio venčan tek godinu dana, ostavi u Parizu i time još uveća sebi i drugima osećanje slobode u svom voljenom lovačkom dvorcu.

Na toj je zabavi Ogisten mnogo naučio o životu. Sva tri dana i noći vladalo je uzbudljivo osećanje ustreptale čulnosti podstaknuto raskošnim gostoprimstvom, uzbuđenjima dobrog lova i bujnošću prefinjene mladosti. Ljubavnih veza bilo je mnogo, ali su se održavale u diskreciji da se ne bi narušio sklad ni pod krovom dvorca ni oko njega gde se svetkovalo, pošto u dvorcu nije bilo salona dovoljno velikog za gozbe i plesove.

Iako od tada, kada je kralj ispunio svoju kraljevsku dužnost, Ogisten više nijednom nije bio pozvan na neku od tih zabava za odabrane, njega je dvorac veoma zanimao i jedva je čekao da vidi šta je u međuvremenu na njemu menjano. Dok su se on i trojica njegovih prijatelja približavali svom odredištu, do njih dopre muzika koja je dočekivala neprekidni priliv gostiju. Okruženje dvorca odisalo je dobrodošlicom. Polukružni prilazi obuhvatali su prostor ispred zdanja kao da bi da prihvate u zagrljaj svakoga ko prođe kroz kapiju usađenu između dva mala paviljona od iste tople crvenosmeđe opeke i beličastog kamena kao i sam dvorac. Utisak gostoljubivosti pojačavalo je mermerno dvorište, koje je dvorac, krilima i pročeljem okrenut ka istoku, zatvarao sa tri strane.

Ogistenu smesta pogled privukoše novi raskošni ukrasi na dvorcu. Milion i po livara, pozamašno bogatstvo, potrošeno je da se preuredi unutrašnjost dvorca i da se znatno prošire vrtovi. Balkon od kovanog gvožđa iznad glavnog ulaza a ispod prvog sprata veličanstveno je pozlaćen, a isto tako i drugi ukrasi, doprinoseći tako novom sjaju dvorca bleskom odabranim da naglasi kraljevo znamenje – lice Apolona, boga sunca, čije su zrake sad uhvaćene da sijaju s ovog zemaljskog obitavališta.

U vrtu se već uveliko plesalo. Bilo je mnogo izdvojenih prostora za ples kao i za gošćenje, kartanje, ili samo za odmor i slušanje muzike, jer u vrtu su stvorene odaje, poneke malo ugnute

u odnosu na sam vrt, uz pomoć vešto korištenih živica i drveta, rascvalih lukova, tananih puzavica, a svaki je taj odvojeni deo bio opremljen veličanstvenim nameštajem i ukrašen tapiserijama i svilenim zastirkama. Dugački pravougaoni travnjak, poznat kao Tapi ver, pružao se ka svetlucavom jezeru zvanom Basen de sinj.*

Kako je padao suton, hiljade upaljenih sveća i gotovo isto toliko baklji pretvorile su ceo vrt u treperava jezerca svetlosti i bunare senki, a presijavanje satena, svile i brokata gotovo je dostizalo svetlucanje dragulja na gostima, i sav taj sjaj hvatali su vodoskoci u svom prštanju. Svi oni koji su učestvovali u dočaravanju začaranog ostrva, što je bila tema čitavog slavlja, nosili su egzotične ukrase za glavu i fantastične kostime, dodajući zbilja čaroliju sveukupnom prizoru. Gotovo svi su nosili svetlucave maske na drški kao i Ogisten i njegovi prijatelji, koje su služile samo efekta radi, a ne za prerašavanje. Pošto su se ispozdravljali s poznanicima i malo podružili s onima koje su poznavali dobro, četvorica prijatelja razidoše se da potraže partnerke za ples.

Galantni Ogisten najpre je na ples pozvao kraljevu ljubavnicu. Vižljasti momčić beše se prvi put poklonio pred Lujzom de la Valijer na onoj zabavi na koju je ranije pozvan u Versaj, ali Lujza ga tada nije upamtila, a dvorana je bilo i previše da bi ga poznavala bilo po liku ili po imenu, ali mu se svejedno osmehivala i ćeretala s njim kao sa starim zncem dok su se vrteli i okretali igrajući gavotu. Lujzine zeleno-srebrne suknje talasale su se oko njih kao more, zlatnosmeđu kosu podigla je u pomodnu frizuru kakvu su nosile i gotovo sve ostale prisutne dame – glatko začesljanu na temenu, s razdeljkom po sredini, dok su grozdovi dugačkih uvojaka poskakivali oko ušiju i padali na ramena – samo je onaj naročiti, ljubavni uvojak, pušten da pada do ispod desne dojke,

* Franc.: *Tapis vert* – doslovno, zeleni tepih; pojam je ušao u pejzažnu arhitekturu gde označava neprekinut komad travnjaka kao jedan od osnovnih elemenata oblikovanja prostora; *Bassin des Cygnes* – Kupalište labudova. (Prim. prev.)

poskakivao po dubokom dekolteu u nekom svom vlastitom plesu.

„Zar nije predivno veče?“, kazala je Lujza Ogistenu. „A kao krunu svega uskoro ćemo imati i mesec sjajan kao srebrna kugla.“

Ogisten je ravnom merom odgovarao na njeno čeretanje, pitaćući se u sebi zna li ona da, iako je kraljeva miljenica, sudeći po tračevima koji su kružili po dvoru Njegovo veličanstvo, nezasiti ženskaroš, nije svojoj miljenici ništa verniji negoli kraljici Mariji Terezi. Na onoj prethodnoj zabavi kralj je bio sasvim sveže zaljubljen u ovu smernu mladu ženu kojoj su izvijene obrve nad krupnim azurnim očima davale izraz nekakvog zadovoljnog iščekivanja onog što ima doći, a njena izazovna usta dodatno je krasila jedna provokativna jamica ispod pune donje usne. Tada je zbilja bilo teško rešiti da li prvenstvo u kraljevom srcu ima Lujza ili njegov lovački dvorac, jer bilo je očigledno onda isto kao i sada da je vladar potpuno zanesen ovim malim zdanjem koje je već bio počeo da optače pozlatom kao neki skupoceni dragulj.

U tom trenutku pravo pred Ogistenove oči dođe kralj. Nosio je na glavi zlatnu kacigu okićenu perjanicom boje plamena. Dostojanstven, upečatljiv mlad čovek, kralj je posedovao izvesnu urođenu veličanstvenost zahvaljujući kojoj je u njegovoj pojavi bilo nečeg dramatičnog i kada je bio u ozbiljnijoj odeći nego sada, doteran kao Rože, legendarni junak, u zlatnoj odeći i srebrnom oklopu s blistavim suncem od usađenih dragulja na grudima.

Uživao je u raskošnoj zabavi. Hedonistička strana njegove komplikovane ličnosti zahtevala je stalan odušak u živahnom društvu, zaljubljivim ženama, razmetljivom sjaju i ceremonijama. Nasuprot tome, kada je većao sa svojim ministrima ili se bavio državnim poslovima, bio je strog, krut i hladan. Nije štedeo sebe dugih časova rada. Na bojnopolju beše on strahovit ratnik.

I same crte lica otkrivale su njegovu unutrašnju snagu. Imao je nos kao i svi Burboni, dug i tanak, sa senzualnim nozdrvama; gornju usnu krasio mu je tanak crn brk. Iskričavim očima teških kapaka ništa nije promicalo, ili se bar to tako činilo plemićima koji bi iznenada ustanovili da su im planovi osujećeni, a lukavo

smišljene spletke pokvarene. Svojevremeno su očekivali da će se on pokazati kao povodljiv vladar kojim je lako upravljati, ali ubrzo im je dokazao suprotno i nije u njih imao poverenja.

Pomanjkanje poštovanja i otvorene razmirice za vreme plemićke pobune, takozvane Fronde, u vreme dok je Luj još bio dete, bili su i ostali trn u njegovom oku. Čvrsto rešen da nikada više ne dozvoli da plemstvo ugrozi francuski presto, Pariz je uvek povezi-vao s tom bolnom bunom i Luvr je voleo najmanje od svih svojih dvorova. No gradovi ionako za njega nisu imali nikakvu naročitu privlačnost. Bio je čovek otvorenih polja i šuma, najsrećniji ovde u svom lovačkom dvorcu, gde je mogao da jaše i lovi do mile volje. Već je počeo da uviđa da tu može da stvori novo sedište moći, udaljeno od starih intriga i gorčina iz prošlosti kojima su ostajali prožeti ne samo Luvr nego i dvorci Sen Žermen, Fontenblo, Versan i Šambor, između ostalih.

Opazio je da je jedini sin Žerara Rusjea završio ples s Lujzom i poveo je ka njemu. Smešeći se, udostojio je Ogistena kraljevskim klimanjem glavom i prihvatio prste svoje ljubavnice u svoje. „Tražio sam vas, Lujza. Nismo plesali zajedno već čitav sat. Sad je moj red.“

Biserne suze ljubavi pojaviše se u Lujzinim očima. Mogla je sasvim lako da se rasplače od radosti kao i od tuge, i umela je da brizne u suze u najnezgodnijem trenutku. U prvom plamenu strasti njemu je ta njena crta bila mila, a dotakla ga je i sada, raspaljenog toplom romantičnom atmosferom slavlja, pa je zaboravio da ga je još sasvim nedavno dovodila na ivicu razdražljivosti. Držeći s ljubavlju njenu ruku poveo ju je da zaigraju *danse à deux*, laganu kurantu s gracioznim položajem upolje okrenutih prstiju na stopalima, koju je kralj, uostalom, igrao izvanredno. Vrhunski plesač, kome se čak i bez laskanja moglo priznati da je najbolji u celoj Francuskoj, u ljupkoj Lujzi našao je nekoga ko je mogao sasvim uspešno da ga prati, te su se svi ostali povukli da ih gledaju. Ako je njegov pogled i leteo od jedne do druge lepuškaste dame među okupljenim posmatračima, to nije bilo upadljivo i Lujza nije primećivala.

Pošto se okončao večernji spektakl – srednjovekovni turnir pod svetlošću sveća u kristalnim lusterima – svih šest stotina gostiju posedalo je s kraljem za gozbu oko dugačkih stolova. Kostimirane sluge pod krinkama, prerusene tako da liče na razna bića s izmišljenog ostrva, stajale su iza svake stolice držeći po jedan zelenilom ukrašen srebrni kandelabar. Ogisten se za stolom nađe pored jedne duhovite mlade žene koja ga je zasmejala. Pre nego što je odneto prvo jelo, njih dvoje već su se zblížili. Otprilike na sredini trećeg opasnica mu je bockala nogu crvenom potpeticom malene cipelice, spremna da ga smesta povede u svoju postelju u lovačkom dvorcu. Što se više gozba otezala, to su njih oboje sa sve više slasti iščekivali zadovoljstvo koje će docnije biti poenta te noći. Grebla mu je leđa kao mačka i cičala u ekstazi tako prodorno da mora biti da su je čuli i iza nekoliko zidova.

Dole u selu Žana je čula praskanje vatrometa iz daljine i kroz proreze u zastoru oko postelje obasjala ju je rumena i srebrnasta svetlost. Pazeći da ne probudi usnulo novorođenče, sela je i razmakla zastore tako da vidi prozor i posmatrala je kako cela unutrašnjost njenog doma menja boje kao da je na delu neko čarobnjaštvo.

Bila je sama u svojoj kućici. Pošto su sluge mladih plemića otišle da poležu na seniku, jedna susetka je došla da se postara oko Žane i novorođenčeta i pripremi ih za noć. Teo je takođe otišao na senik, ne usuđujući se da spava pod rođenim krovom kad su ga prisvojila četvorica plemića. Pošto su dugine boje vatrometa zgasle, Žana je ponovo legla na jastuke i pokušala da zaspi. Bilo je teško, toliko je radosnog uzbuđenja proživela toga dana.

Napokon je san uze, ali se prenula kad su se Žak i Fransoa vratili smejući se, razgovarajući i trupkajući čizmama tako da su probudili Margeritu, koja se ućutala tek pošto ju je položila na grudi. Kroz jednu poderotinu u zastoru Žana s iznenađenjem vide da Leon već čvrsto spava na slami. Dopalo joj se što je dakle pazio da je ne uznemiri, ali joj je Ogisten probudio osećanje da je uz njega nekako sudbinski vezana.

Ogisten se međutim te noći nije vraćao. Tek ujutro je videla da se vratio da se okupa, da ga sluga obrije i da se preobuče u čisto gizdavo odelo pre nego što je ponovo otišao s prijateljima da se opet ne vrati ostatak noći. To im je bio raspored i narednih dana. U Žaninoj kolibi ništa nisu jeli jer su se između raznih zabavnih sadržaja na kraljevoj proslavi zvanice gostile izvrsnom hranom sve od doručka pa do ponoćne večere. Kad su bili tu, često bi zaboravili na njeno prisustvo, a povremeno su na nju zaboravljale i sluge, te se tako pred njom vodio mnogi otvoren razgovor koji bi veoma postideo neku neviniju ženu. Žana je slušala sa žarom, želeći da sazna što je moguće više o životnim navikama, zadovoljstvima i ispadima onih što su se nazivali boljima od nje. Zapazila je, međutim, da je Ogisten postao tiši i povučeniji od ostalih. Njegovi drugovi kao da nisu bili svesni te promene u njemu, ali ona je, budući da ga je posmatrala, videla da se počesto izgubi u mislima i prestane da obraća pažnju na razuzdane razgovore oko sebe.

Za Ogistena je to kraljevsko slavlje postalo jedna potraga. Svojoj trojici prijatelja ništa nije govorio da ga ne bi peckali da je budala što, kod tolikih lepotica radih da se predaju, on ne može da zaboravi jedno lice koje je sasvim slučajno ugledao. Mlada i blistava, s dugim trepuškama oko tamnih očiju, nosila je nekakav oreol nevinosti zbog koga je on bio ubeđen da je devica.

Desilo se to druge večeri, dok se igrao Molijerov komad – u toj ekstravagantnoj postavci kralj je i dalje igrao Rožea, a junakova ljubav prema heroini priče bila je slika kraljeve ljubavi prema Lujzi de la Valijer. Pozornica je postavljena u svilom zastrvenom gaju gde su oni koji su okasnili da zauzmu sedište mogli da se smeste na jastučićima i persijskim ćilimima prostrtim na nešto uzdignutijoj travnatoj padini. Ogisten je sedeo usred veselog društvanceta na ćilimu malo postrance od gaja i mogao je da gleda lica dole u publici. Baš je tapšao jednoj odigranoj sceni kad mu je pogled pao na nju. Ozarena svetlošću s pozornice, zanesena kraljevom glumom, devojka se naginjala razdragano se smejući i oduševljeno tapšući nakićenim rukama. Potom se ponovo uspravila jer se predstava

nastavljala, i nije odvajala oka od drame koja se odvijala, ne znajući ništa o tome da on ne odvaja oka od nje.

Ogisten je procenio da joj je šesnaest ili sedamnaest godina – ne mnogo mlađa od njega. Profil joj je bio prelep, svetlokestenjasta kosa puna uvojaka. Već se bio odlučio da nađe neki način i progovori s njom po završetku predstave.

Kad su se, međutim, glumci poklonili poslednji put i nekoliko stotina ljudi počelo da se udaljava od svojih sedišta, nije mu uspelo da se kroz gužvu probije do nje. Prišao je ipak dovoljno da vidi da je izbliza podjednako očaravajuća i da čuje kako zvonkim glasom kaže sredovečnom čoveku koji ju je zaštitnički pratio:

„Toliko sam srećna što si me pustio da dođem, tata! Zar nije bilo prekrasno!“

Koji čas potom, bez ikakve najave, naglo je okrenula glavu i pogledala pravo u Ogistena; izgledalo mu je da ju je to što je uradila i samu iznenadilo koliko i njega. Mogao je jedino da zaključi kako ju je sad, pošto čini predstave nisu više delovale, obuzelo ono šesto čulo koje nam kaže kad nas neko pažljivo posmatra. Koji god razlog bio, pogledi su im se sreli i taj je trenutak potrajao, dok su se njene oči širile, a njegove je gledale sve prodornije. Potom su joj se obrazi zajapurili i žurno je odvrtila glavu. Na njegovo ogorčenje, još ljudi mu je zaprečilo put i razdvojilo ga od nje. Pa ipak, osvrnula se ka njemu još jednom, i malčice mu se osmehnula, nestašno, pre nego što ju je publika koja se razilazila ponela i on ju je potpuno izgubio s vida.

Od tada je posvuda tragao za njom. Među tolikim gostima, sred raznoraznih rasonoda posvuda naokolo, bilo je to kao da traži onu poslovičnu iglu u plastu sena. Nije imao načina da dozna ni ko je ona ni odakle je došla, budući da ni njenog oca nikad pre nije video, ali ona je takla neku dotad netaknutu strunu u njemu i očajnička želja da je ponovo vidi oduzela mu je spokoj.

Došlo je i treće, poslednje večer kraljevog slavlja. Pošto ju je uzalud tražio među plesačima, tumarao po pergolama i odajama pod otvorenim nebom, došao je na kraju do obale Kupališta labudova,

gde su se sad svi gosti okupljali za poslednju predstavu s temom začaranog ostrva. Vrlo realistično napravljen Čarobnicin dvorac porinut je u vodu i, pozdravljen pljeskom, otplovio kao labud do sredine jezera. Uz zvuk fanfara zlatna kraljeva prilika skočila je na pozlačeni splav da se sukobi s Čarobnicom u samom njenom leglu. Kad je podigao ruke, bubnjevi su zadobovali. Lilijeva naročito komponovana muzika dosegla je krešendo upravo u času kada je plamen suknuo i obavio čarobni dvorac, dok su prvi talasi vatrometa zapljuskivali nebo mnogobojnim zvezdama.

Ogisten je iskoristio svetlost vatrometa i uspentravši se na postolje jednog kipa posmatrao je lica gledalaca. Naglo oduševljenje kad je ugledao onu za kojom je bio u poteri ustupilo je mesto pometnji pošto je shvatio da ona odlazi. Čim je vrhunac slavija prošao, otac ju je brže-bolje poveo odatle, smeštajući je u jednu od onih malih otvorenih kočija kojima se obično išlo u obilazak parka.

Ogisten skoči s postolja, ali dok se on probio kroz gomilu, kočija se već ljuljala niz dugački travnjak. Skočio je za njom. Ljudi na koje je naletao gledali su zapanjeno za njim, smejali mu se i dovikivali. Znao je da neće uspeti da sustigne kočiju, ali nadao se da će doznati ko je devojka pre nego što promakne kroz glavnu kapiju.

Zakasnio je. Kad je zadihan stigao u dvorište, praznu malu kočiju su već uklanjali, a putna kočija je iščezavala iza palisada. Raspitivao se među slugama zaduženim za kočije i konje čija je to kočija bila, ali niko nije umeo da mu kaže, što je značilo da devojčin otac retko dolazi i na dvor. Verovatno su izdaleka. Voleo bi da joj je saznao ime. Njeno mu se divno lice urezalo u pamćenje. Preostajala mu je samo nada da će je jednog dana ponovo sresti.

Na kraju slavlja kraljevo gostoprimstvo poprimilo je oblike uobičajene za takva okupljanja, lov ujutru, a ostatak dana posvećen muzici, plesu i predstavama koje će izvoditi ili sami dvorani ili profesionalne glumačke družine. U ovom slučaju, Molijerova družina ostala je da igra.

Žana se već bila navikla na četvoricu mladića i njihove sluge u svom domu. Ogisten, kod koga je i dalje zapažala trenutke zamišljenosti, vraćao se s prijateljima posle jutarnje hajke da svuku jahaće odelo i okupaju se pre nego što se ponovo raskošnije odenu. Žanu je toliko pranje zaprepasćivalo. Dotad je uvek verovala da bogataši nisu ništa čistiji od seljaka iako mogu da imaju tople vode kad god im se hoće, ali sad joj je dokazano suprotno. U njenim kotlovima nije toliko vode proključalo još otkako su joj pripali, a ni za života njene svekrve pre toga. Sluge su žurno nosale vedra kad god bi mladi plemići rešili da se skinu i operu posle telesnog napora.

Žana je sad već bila ustala iz porodiljske postelje i ponovo se majala oko svojih kućnih poslova; pravila je takođe lepeze za jednu radnju u Parizu, čiji ju je vlasnik snabdevao materijalom. Bio je to bedno plaćen posao kad se uzme u obzir koliko je umeća i vremena ulagala u njega, ali taj im je dodatak bio neophodan uz Teove oskudne prihode. Lepeze su obično pravljene od svile ili satena, ponekad od pergamenta ako namera nije bila da budu vezene nego oslikane. Žana nije bila vezilja, pa su joj stizali već izvezena svila i saten, koji su potom postavljani na štapiće od kosti, slonovače ili aromatičnog drveta i plisirani pre nego što se štapići konačno spoje i doda se alkica s kićankom ili traćicama.

Dok se bavila oko porudžbina okasnelih zbog njenog babinja, posebno se posvetila i jednoj posebnoj lepezi, po svom izboru, koju je pravila od parčeta svile preostale iz jednih zaliha, sačuvanog još odavno. Morala je da iskoristi svaki trenutak između staranja o kćerkici i neophodnih poslova po kući i oko nje ne bi li dovršila lepezu pre nego što se Ogisten otputi iz njenog kućerka nazad u Pariz. Bar je kuvanja bila pošteđena, jer su sluge delile svoje obroke s njom i Teom. Prema njoj su bili kudikamo prijatniji nego prema njenom mužu, koji nije skrivao da mu njihovo prisustvo nije milo, koliko god da se klanjao maltene do poda ako bi naišao kojigod od mladih plemića.

Kad bi ostala sama sa slugama, Žana je koristila njihovu srdačnost da dozna što je moguće više o životu na dvoru. Nije

je iznenadilo kad su joj ispričali da se brakovi u aristokratskim krugovima sklapaju isključivo zbog bogatstva, položaja i imanja i smatrala je da nije nikakvo čudo što supružnici odmah po venčanju pođu svako svojim putem. Ko i da ih krivi? Obrve su joj se, međutim, podigle na priču o plemiću koji je slučajno zašao u dvorcu Fontenblo u jednu pergolu s ružama i zatekao svoju ženu s ljubavnikom, pa se zabrinuo jedino da bi ih i neko drugi osim njega mogao otkriti! Izazvati skandal bilo je, izgleda, znak rđavog ukusa, te su se stoga dame na dvoru veoma trudile da prikriju trudnoće koje su bile plod neverstava. Dvor je vremenom razvio sopstvena pravila ponašanja i etikecije i onaj ko bi ih omalovažio navukao bi na sebe ne samo sramotu nego i izopštenje.

„A šta je s kraljem?“, pitala je Žana dodajući mrljicu plave boje na prizor na parčetu svile za lepezu pričvršćenom na stolu. „Biće da je i kraljica uzela sebi ljubavnika?“

Na to joj odgovori Ogistenov sluga. „Strogo govoreći, u svakoj zemlji važi za veleizdaju napraviti od kralja rogonju. U ovom slučaju, iako je brak sklopljen iz državičkih razloga, kraljica Marija Tereza zbilja je zaljubljena u kralja Luja i nema ni govora da bi ona švrljala.“

„Ipak on...“

„Ah, pa to je sasvim druga stvar. Čak i crkva prihvata da kralj ima prava na zvaničnu ljubavnicu, prema kojoj se na dvoru ponašaju kao prema drugoj kraljici.“

Žana reši da na to ne stavlja nikakvu primedbu. Svet pripada muškarcima i niko bolje od nje same nije znao koliko su žene na ovoj zemlji date samo da bi zadovoljavale sumnjiva muška merila vrednosti. „Šta se dešava s ljubavnicama bogatih ljudi kad ih oni više ne žele?“

Motrla je ispod trepavica kako se sluge veselo pogleduju, kao da imaju čitavu zbirku viceva na tu temu. Odgovorio joj je ponovo Ogistenov sluga.

„Dame obično dobiju nakit, a neudate žene skromnijeg porekla miraz dovoljno velik da im pribavi muža iz buržoaskog sloja.“

Žana je samo to i htela da zna. Zadovoljno je primila k znanju to obavještenje i ništa više nije pitala. Kad je slika na svili bila dovršena, zamolila je sveštenika, koji je došao da vidi nju i detence, da joj pokaže kako se piše Margerita, jer sama nije umela ni da čita ni da piše. Po njegovim uputstvima, a zahvaljujući svojoj izuzetnoj veštini, precrtala je na svilu njegov fini rukopis, pa pošto je to obavila, postavila mu je pitanje koje ju je mučilo.

„Četiri mi plemića borave ovde, oče, a čula sam da su za jednog, po imenu Ogisten Rusje, kazali jednom ili dvared da je hugenot. Šta to znači?“

Sveštenikovo se lice na to strahovito uozbilji. „Hugenoti su protestanti, dete moje“, uputi je on brižno. „Ne zna se odakle to ime potiče, ali u Francuskoj katolici njime nazivaju našu izgublenu braću i sestre što slede takozvanu reformisanu veru. Nisi li nikada čula za pokolj na Vartolomejsku noć?“

„Nisam, oče.“

„Bio je to grozan čas, ali smatralo se da je neophodan da bi se obuzdali hugenotski plemići, koji su imali svoje vlastite vojske. Francuska je i predugo bila iskidana verskim sukobima. Više od trideset hiljada duša, među njima i žena i dece, stavljeno je na muke i pod mač.“ Video je užasnut treptaj u njenim očima i spustio joj ruku na rame da je umiri. „Bilo je to davno, dete moje. Zahvaljujući velikodušnosti Anrija IV, dede našeg kralja, koji je izdao Nantski edikt da ih zaštiti, oni danas imaju versku slobodu i jednaka građanska prava kao i Francuzi verni našoj istinitoj crkvi.“

Ipak tu i tamo odbojnost prema hugenotima i dalje potmulo vri, nastavio je, mada se on lično nada da se sila neće opet raspasati protiv tih protestanata, ali to ionako nisu pitanja kojima obična žena sa sela treba da razbija glavu. I okončao je razgovor ustajući da pođe.

Žana ga je otpratila do vrata i s poštovanjem mu se naklonila na odlasku. Vratila se do stola i sela, duboko zamišljena. Prilično ju je uzdrmalo kad je čula da Ogisten ne ispoveda katoličku veru, u kojoj je njena novorođena kćerčica već krštena. Potom je trezveno

podsetila sebe da se njih dvoje svakako nikada neće venčavati. Samo se u legendama prinčevi žene prosjakinjama. Upravljajući se po onome što je čula od slugu, ona je kao cilj sebi postavila da Margerita postane Ogistenova ljubavnica, a pošto joj on bude dao pristojan miraz, postaće slobodna da se dobro uda za nekog dobrostojećeg građanina – pa može i iz ljubavi, ako tako bude želela.

Prihvatajući se opet četkice, Žana je dovršila crtež i sačekala da se boja osuši, što nije dugo potrajalo. Potom je uzela da postavi svilu na štapiće od slonovače i sklopi lepezu.

Slavlje se okončalo u popodnevni čas, kao što beše i počelo. Uskoro potom seoske ulice zakrčiše zvanice što su odlazile. Ogisten je jedini od četvorice mladih plemića pokazao dovoljno uljudnosti da se pre odlaska oprosti sa Žanom. Zadesilo se da je on poslednji polazio iz Žaninog kućerka, budući da su ostala trojica htela da budu među prvima koji će se zaputiti ka Fontenblou, gde će se dvor ponovo okupiti, dok je on nameravao da obiđe svoje u Avru, trgovačkoj luci u punom procvatu na obali Normandije.

„Želim dobro zdravlje vama i vašoj kćerkici, gospođo. Moji komplimenti vama obema“, kazao je on Žani i okrenuo bi se da ode, ali ga ona zadržala.

„Gospodine Rusje! Samo čas, molim vas.“ Pružila mu je lepezu. „Ovo je mali suvenir da vas podseća na ovo kraljevsko slavlje u Versaju.“

Prihvatajući lepezu Ogisten joj se osmehnu. „Dajete mi je da je poklonim dami koju izaberem?“

„Možda, gospodine. Ako nekad to poželite.“ Gledala ga je kako otvara belu svilu, ne gracioznim pokretom iz zgloba kao što bi to uradila žena, nego na muški način, hvatajući za štapiće i šireći ih. Raširena lepeza izazva njegovo iznenađenje.

„Pa vi ste umetnica! Ovaj prizor je izvanredan.“ Žana je bila naslikala kraljev lovački zamak, ne kakav je bio sada, sa skorašnjim ukrasima, već u njegovom prvobitnom izdanju, kakvog ga je on

video pre tri godine kad je prvi put bio ovde. Okupan sunčevom svetlošću, na blagoj pozadini svetloplavog neba s početka leta, bio je uramljen venčićima tuberoza, jasmina i francuskih ljiljana. Tad Ogisten zapazi još nešto. Upletenu u središnji venčić, od margareta, bilo je kao svilenim vrpcama ispisano ime njene kćeri. To mu podstače sećanje i vrati mu se ono u pijanstvu izrečeno obećanje. Pretpostavka koju je žena izvukla odatle natera ga da oštro usrkne vazduh. Bilo koji od njegovih prijatelja pljusnuo bi tu seljanku tako da se složi na pod i bacio joj njenu lepezu, ali on je bio dovoljno mirne glave da uvidi kako sam nije u ovome bez krivice. Sklopivši lepezu bez ikakvog daljeg komentara on je stavi u džep, pa otkači kesu s opasača svoje jahaće dolamice i spusti je na sto. „Ovo je jedino što imam da vam dam zauzvrat, gospodo.“

„Zahvaljujem vam, gospodine.“

Ogisten izade iz kućerka s olakšanjem, osećajući da je ženu isplatio i da više nema šta da zameri sebi. Žana je pak prislonila kesu uz grudi i prišla prozoru da ga otprati pogledom dok je uzjahivao i odlazio. Na licu joj je bio isti onaj ozaren i ponešto čudan izraz koji je uznemirio njenog muža kad je prvi put razgovarao s njom pošto im se rodila kćerka, mada nije u njemu prepoznao odraz opsednutosti koja je narastala u njoj.

Čim joj je Ogisten izmakao s vida, Žana se ponovo okrenula ka unutrašnjosti svog kućerka i oborila pogled ka kesi u rukama. Bila je teška, moralo je u njoj biti dovoljno novca da sačuva Margeriti dok ne doraste do potrebe za kakvom finom odećom. Žani ni na trenutak nije prošlo kroz glavu da je tom kesom Ogisten umirio svoju savest – ona je u njoj videla još jedan zalog datog obećanja. Svi su živi znali da nijedan pravi plemić neće prekršiti datu reč.

Ogisten je, međutim, ceo taj nezgodan mali događaj zaboravio još i pre nego što je izjahao iz sela. Kad se smrklo, zastao je da prenoći u jednoj gostionici. Dok mu je četkao i slagao jahaće odelo, koje je mladi plemić prosto zbacio sa sebe pre nego što će zaspati, sluga nađe lepezu gde viri iz jednog džepa i prepoznavši je zaključio da ju je njegov gospodar kupio ne bi li malo pripomogao

onoj siromašnoj seljanki. Lepeza je bila lepa, i da nije bilo imena Margerita na njoj, bila bi pristao dar za svaku damu.

Sluga odloži lepezu u jedan zakivcima pričvršćen kožni džep unutar putnog kovčega i tu je ona i ostala, putujući sa slugom i gospodarem od kojih je se nijedan nije ni setio niti za nju pitao, sve dok posle mnogih putovanja nije ponovo izašla na svetlost dana.